

Ruzsonyi Péter

A büntetés-végrehajtási dolgozók felsőfokú képzése (1. rész)

Dolgozatunkban a büntetés-végrehajtási személyi állomány felsőfokú képzését, ahol létezik, ott a tisztképzés sajátosságait kívánjuk bemutatni, illetve elemezni. Mind a magyar nyelvű, mind a nemzetközi szakirodalom mostohagyermekként kezeli ezt a területet. Az oktatás, képzés meghatározó jelentőségét ma már egyetlen országban sem vitatják, a hozzáférhető tanulmányokban azonban szinte kivétel nélkül kizárólag a fogvatartottak oktatására és szakképzésére koncentrálnak. A személyi állomány képzetségének aktuális állapota és továbbképzésének struktúrája nem kap publicitást, azt szigorúan belső ügynek tekinti a legtöbb ország börtönadminisztrációja.

A büntetés-végrehajtás helyzetét nemzetközi szinten elemezve Vókó György felhívja a figyelmet arra, hogy „számos büntetés-végrehajtási adminisztráció jelentős nehézségekkel találja szembe magát a minőségi személyi állomány toborzásában. Ennek több oka lehet: az alacsony munkabérek, az ilyen munkának a társadalom általi alacsonyra értékelése, a más rendfenntartó erőkkal, pl. a rendőrséggel való versengés stb”. (Vókó, 2006. 137. p.)

Tanulmányunkban választ keresünk továbbá arra is, hogy a személyi állomány képzési rendszereiben meglévő jelentős különbségek milyen okokra vezethetők vissza. Dolgozatunkban nemcsak Európára koncentrálnak, hanem a világ néhány egyéb fejlettebb területére is kitekintünk. Ennek alapján hangsúlyosabban foglalkozunk az USA-ban és Európában fellelhető képzési formákkal, majd befejezésül a hazai tisztképzés jellemzőit igyekszünk összefoglalni.

Véleményünk szerint a büntetés-végrehajtási szakemberek képzési struktúrájának kialakulása több tényező együttes hatására vezethető vissza. Ilyenek például:

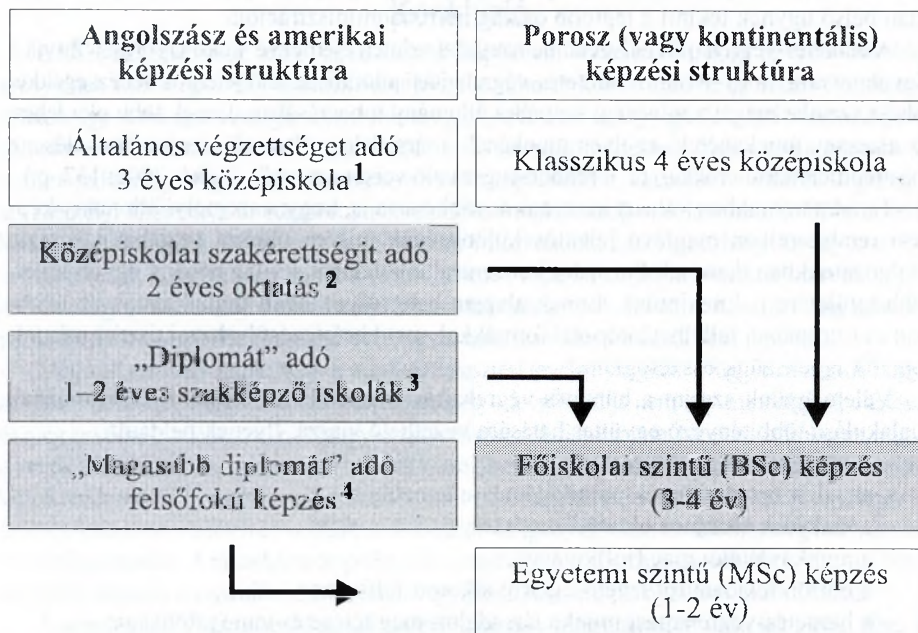
- A máig élő hagyományok;
- az adott ország büntetőpolitikájának jellemzői;
- a kialakult általános oktatási rendszer;
- a munkavállalói piac (túl)kínálata;
- a börtön feladatairól/lehetőségeiről alkotott felfogás;
- a büntetés-végrehajtási munka társadalmi megítélése és támogatottsága;
- a fogva tartás átlagos időtartama, ezen belül is a hosszú időtartamú szabadságvesztésre ítélték részaránya;
- az adott ország gazdasági stabilitása, költségvetésének teherbíró képessége, valamint polgárainak életszínvonala;
- a börtönben dolgozó specialisták alkalmazásának igénye és aránya.

Elemzésünk sarokpontjaiként egyrészt az oktatási rendszerek általános sajátosságainak ismertetését (Vajda, 2006), másrészt a fogvatartottak kezelésének, nevelésének jellemzőit közép-pontba állító rendszer (Ruzsonyi, 2006) megállapításait használjuk. Döntésünk háttérében az a szakmai meggyőződés áll, miszerint a fogvatartottak kezelésének, nevelésének sajátosságaiból

lényegi következtetéseket lehet levonni egy-egy ország, vagy régió büntetés-végrehajtásának egészére vonatkozóan, a szakemberek képzése pedig kizárólag az adott térség történelmileg kialakult oktatási rendszerébe ágyazva valósulhat meg. Mindkét komponensre hatással vannak az érintett ország társadalmi lehetőségei és elvárásai, valamint (büntető)politikájának jellemzői.

Oktatási rendszerek

A szakirodalomban általánosan elfogadott csoportképzési elv, hogy az oktatási rendszerek két alapvető formáját – a „poroszt” és az „angolszászt” – különböztetik meg. Tanulmányunkban – témánk árnyaltabb megközelítése érdekében – Vajda Zsuzsanna álláspontját fogadjuk el, aki ettől eltérően az amerikai oktatási rendszert egy harmadik, önálló típusként definiálja. Egyetértve továbbá a szerzővel, arra is fel kívánjuk hívni a figyelmet, hogy például a kanadai és a skót, nemkülönben a kínai és a japán iskolarendszer porosz, vagy kontinentális elvek alapján szerveződik. (Vajda, 2006)

- 1 Az általános középiskola nem ad a mi fogalmaink szerinti érettségi bizonyítványt a végzett diákoknak.
- 2 Graduate Certificate. A középiskolát több országban 16 évesen fejezik be a diákok. Ezt követően két éves oktatás után szerzik meg a Graduate Certificate végzettséget. A hazai terminológiában ehhez legközelebb a szakmailag bővített érettségi kifejezés állhat.
- 3 Diploma – a szakérettségre épülő képzési formák legalacsonyabb kategóriája. A képzési idő egy és két év között mozog, a végzettséget tanúsító dokumentumot „diplomának” nevezik. Ez az oktatási forma önállóan is létezik, de általában a felsőfokú képzés bevezető szakaszának tekintik. Amennyiben a diák a tanulmányait főiskolán, illetve egyetemen folytatja, bizonyos tantárgyakból felmentést kaphat, mert az elért eredménynek van kredit értéke.
- 4 Advanced Diploma – a szakérettségi megszerzése utáni képzési forma. Jellemzően egy vagy két éves oktatás. A megszerzett vég bizonyítvány a főiskolai oktatással egyenértékű.

A porosz iskolarendszer „az” igazi rendszerré szervezett állami oktatás. A kontinentális iskolarendszerek funkciói közé tartozik:

- a megfelelő tudás, tudományos ismeretek átadása;
- aktív részvétel a szocializációban (nemzeti identitás, erkölcs kialakítása);
- a társadalmi mobilitás új csatornáinak megteremtése (érdem szerinti boldogulás).

Az angol iskolarendszer alapvetően abban különbözik a kontinentálistól, hogy az állami szervezethez nem, vagy csak jóval később valósult meg. Ezért történetileg nem szerveződött egybe az egyetemi (felsőfokú, elitképzés) és az alsó, felfelé irányuló képzés rendszere: az egyetemi tanulásra, továbbtanulásra felkészítő iskolák, és az alulról építkező tömegoktatás külön fejlődött, és lényegét tekintve különálló is maradt, ezért igen erős a szelektivitás.

Az amerikai oktatási rendszer két fontos szempontból különbözik az angoltól és a kontinentálistól is:

- központi tanterv, központi hatóság nincs, az egyes államokban hozhatnak bármilyen rendelkezést az iskolában tanítandó tananyagra nézve;
- az amerikai iskola nem szelektív, a középiskolai rendszere egységes, szakképző iskolák nincsenek. (Vajda, 2006)

Témánk szempontjából a különböző iskolarendszerek eltérő nyitottságának és mobilizáló funkciójának van jelentősége. Az angolszász és az amerikai rendszer alig biztosítja az általános jellegű tömegoktatás és az elitképzés átjárhatóságát. A büntetés-végrehajtás intézményrendszerének presztízse pedig nem valószínűsíti, hogy a felsőoktatásban önálló büntetés-végrehajtási alapszak indítása életképes lenne, mivel a korrekciós munka nem tartozik az elit szakmák közé.

Európán kívüli felsőfokú képzési formák

A továbbiakban néhány Európán kívüli képzési forma bemutatásával igyekszünk képet adni a filozófiájában és gyakorlatában egyaránt sokszínű felsőfokú szakemberképzésről.

Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államokban – más fejlett országokhoz hasonlóan – a nyolcvanas években az oktatás expanziója felgyorsult. Ekkorra tehető, hogy a felsőfokú oktatás piaci szolgáltatássá változott. Tömegesen hozták létre az egyetemeket és főiskolákat. (Az USA-ban 1985-ben 9 millió körül volt a hallgatók száma, 1995-ben már 12 millió. Ez a szám napjainkra jelentősen tovább emelkedett, és folyamatosan emelkedik.)

Tisztán üzleti alapon a felsőoktatási intézmények igyekeztek kiszélesíteni a képzési repertoárjukat. Nem lehetett véletlen, hogy érdeklődéssel fordultak a büntetés-végrehajtás felé, hiszen nagyszámú új képzési alanyt reméltek bevonni az oktatásba erről a területről is. (Az intézményrendszer nagyságáról könnyebb képet alkotnunk, ha tudjuk, hogy az USA-ban 2 millió embernél is többen vannak börtönben!) Az oktatási expanzióval együtt járó piacosodás sajnos több vonatkozásban a diplomák inflációjához, a divatosan hangzó, de a valóságban értéktelen szakok burjánzásához vezetett. (Vajda, 2006)

Első diplomás (BSc) képzés

Az Amerikai Egyesült Államokban jelenleg nincs olyan egyetem, amely első diplomás büntetés-végrehajtási nevelőképzést folytatna. Néhány felsőoktatási intézetben ugyanakkor van lehetőség arra, hogy Interdiszciplináris formában (csatlakozó képzési területként) szerezzenek első diplomát büntetés-végrehajtási nevelésből, illetve oktatásból. Az ilyen képzésnek sajnálatos jellemzője azonban, hogy kizárólag elméleti felkészítést ad, a tényleges gyakorlati terepre még csak látogatást sem tesznek, illetve a képzésbe nem vonnak be gyakorlati szakembereket.

Másoddiplomás képzés

A büntetés-végrehajtási dolgozók képzésének elemzésekor Carolyn Eggleston és Tom Gehring az USA egyetemi helyszínű (szintű) oktatásának 3 generációját különbözteti meg. A továbbiakban a szerzők tanulmányának felhasználásával végzem el az ilyen típusú amerikai gyakorlat elemzését. (Eggleston – Gehring, 2005)

Az első generáció az 1980-as évek elején kezdődött. Ekkor nagy lendülettel kezdtek meg a büntetés-végrehajtásnál dolgozó szakemberek – elsősorban a tanári végzettséggel rendelkezők – egyetemi helyszínű (tovább)képzését. Fontos hangsúlyozni, hogy a képzés mindig valamilyen egyetem bázisára épült, azonban ez nem jelentette automatikusan, hogy főiskolai, illetve egyetemi oklevél megszerzésével zárult volna valamennyi kurzus. Összesen 15 programot dolgoztak ki a szakképzéstől a doktori cím elnyeréséig. A kezdeti lelkesedés azonban hamar lelohadt, az egyetemek szembesültek a szakirodalmi háttér szegényességével és a speciálisan képzett oktatói kar hiányával. A meghirdetett programok néhány képzési ciklust követően szinte kivétel nélkül elhaltak. A doktori képzés beindítására pedig egyáltalán nem is került sor.

Valós igényként egyedül a tanári végzettséggel rendelkezők egyetemi továbbképzése maradt meg. Kezdetben a helyi igényeket felismerve a büntetés-végrehajtási intézetek alakítottak ki együttműködést valamelyik közelben lévő egyetemmel. A képzés színvonala kiemelkedő volt a következő egyetemeken: Lehigh University (Pennsylvania), Coppin State University (Maryland), Western Illinois University. A képzés érdekessége, hogy a tanárok szakirányú továbbképzése (felnőttoktatás, oktatásszervezés) mellett a nevelőképzést (tanácsadást) is több helyen beépítették a tananyagba. Az igények és az ebből kialakított képzési struktúra azonban annyira speciális és lokális jellegű volt, hogy a tanterveket nem tudták terjeszteni. Az idő múlásával ezek az elszigetelt oktatási formák szinte kivétel nélkül megszűntek.

A 2. generációs képzés kialakulása arra a feltételezésre alapult, miszerint a fogvatartottak mindegyike küzd valamilyen tanulási nehézséggel. Ennek megfelelően a képzési struktúrát egységesen a büntetés-végrehajtáson belüli gyógypedagógiai képzés bevezetésére alakították ki, a fellelhető korrekciós igényekre koncentráltak. Kiemelkedő oktatási programokat valósítottak meg a Lenoir-Rhyne College-ban (North Carolina), a State University of New York at New Paltz intézményben és a Slippery Rock University-n (Pennsylvania). A pénzügyi források kimerülését követően ez a képzési forma is hamar megszűnt.

A 3. generációs képzés elindulása a közelmúltban történt meg. Ez az oktatási struktúra a büntetés-végrehajtási munka sokszínűségéből indul ki. A tanterv három célt kíván megvalósítani:

1.) a gyakorlati munka szakembereivé kívánja tenni a hallgatókat a büntetés-végrehajtási-, illetve az alternatív oktatás és képzés fejlődésének és szakirodalmának általános ismertetésével, a börtönreformok elemzésével, az új és hatékony kezelési módok elsajátításával;

2.) speciális szaktudást adni a fogvatartottak oktatási szükségleteiről, és segítséget nyújtani az oktatás metodikájának elsajátításához;

3.) képessé tenni a szakembereket az oktatási programok kidolgozására, illetve fejlesztésére, valamint felkészíteni őket szakterületük írásos és verbális képviselőjére (PR munka).

A továbbiakban a **Kaliforniai Állami Egyetem Büntetés-végrehajtási Tanulmányok Központjában** (Center for the Study of Correctional Education at California State University, San Bernardino – a továbbiakban: CSUSB) **indított képzésről** számolunk be, mivel a szakirodalom szerint ez egy új, átfogó és nagyon jól kivitelezett program. Tulajdonképpen egy eklektikus modellről van szó, amely a büntetés-végrehajtási nevelők és pedagógusok számára biztosít másoddiplomás egyetemi szintű képzést. A hallgatók az oktatás során megismerkednek:

- a saját szakterületük jellemző sajátosságaival,
- megismerik a kapcsolódási pontokat és összefüggéseket a saját szakterületük és a büntetés-végrehajtási nevelés-oktatás speciális területei (andragógia/felnőttnevelés, gyógypedagógiai nevelés, szakképzés, oktatási tanácsadás, oktatásszervezés, szocializációs alapismeretek) között,
- felismerik az érintett szakemberek annak a szükségességét és lehetőségét, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben zajló folyamatoknak ne csak passzív szemlélői legyenek, hanem aktív közreműködőként vállaljanak szerepet a nevelési terület alakításában.

A képzés eredményeként a hallgatók mester (MSc) fokozatot szerezhetnek büntetés-végrehajtási korrekciós nevelésből (Ed.D.), valamint a későbbiekben csatlakozhatnak a szakterületi (büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés) doktori (Ph.D.) képzéshez.

CSUSB rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, valamint a szükséges szakmai kapcsolatokkal (hálózattal), amely lehetővé teszi a 3. generációs büntetés-végrehajtási szakemberképzést. Az elmozdulás nyilvánvaló, a börtönökben tanító tanárok képzésére építve kiszélesítették a szakmai repertoárt. Már jelenleg is zajlik az oktatásszervezők és a képzési terület ellenőrző, segítő középvezetők oktatása. Amennyiben eltekintünk a szakmai területek angol nyelvű meghatározásának szó szerinti fordításától, akkor – a tartalmi jegyekre koncentrálna – nagyon közel kerülünk a hazai nevelési tevékenységhez.

Az oktatás kredit rendszerben történik. A teljes képzés során a hallgatóknak 52 kreditet kell összegyűjteniük. Egy tanegység 4 kreditet ér. A szűkebben vett büntetés-végrehajtási oktatással, tanítással kapcsolatos ismereteket nyújtó tanórák alatt ennek a mennyiségnek a 85%-a (44 kredit) szerezhető meg.

A diploma megszerzéséhez szükséges kreditmennyiséget 13 tantárgy elvégzésével lehet összegyűjteni. A kredit értékek a következő módon alakulnak:

- korábbi dolgozat átdolgozásáért, kommunikációs ismeretek megszerzéséért, kutatási tevékenységért 12 kredit szerezhető;
- neveléstörténet, oktatástörténet, tantárgyi oktatás szeminárium hallgatásáért és az eredményes vizsgákért 16 kredit szerezhető;
- büntetés-végrehajtási nevelés-, oktatás-, szakképzés-, felnőttoktatás stúdiumok elvégzéséért 4 kredit szerezhető;
- specializációért: ennek keretén belül a büntetés-végrehajtási oktatói/tanári munkának valamilyen részterületének elsajátításáért 12 kredit szerezhető;
- fakultatív intézeti gyakorlatért 4 kredit szerezhető;
- összegző munka (szakdolgozat, programkidolgozás) elkészítéséért 4 kredit szerezhető. (Eggleston – Gehring, 2005)

A kreditek megszerzése érdekében elvárt ismeretkörök változatossága, az oktatói kar összetétele, a gyakorló bázisokkal (a börtönökkel) kialakított együttműködés minősége garantálja a képzés színvonalát. A büntetés-végrehajtási munka színvonalának emelése érdekében csak bízni tudunk abban, hogy az USA más egyetemei is kialakítanak hasonló tartalmú képzési formákat.

Kanada

A kanadai büntetés-végrehajtás mai arculatának kialakulására egyaránt hatott az európai és az amerikai büntetőfilozófiai, valamint korrekciós gyakorlat. Jelenlegi sajátossága, hogy a fiatalkorú fogvatartottak elhelyezésének körülményei, az alkalmazott nevelési/kezelési eljárások, és egyáltalán a büntetőpolitikai megközelítés jelentősen különbözik a felnőttekkel szemben foganatosított végrehajtás jellemzőitől. Ez utóbbin belül is lényegi az eltérés a szövetségi és a tartományi büntetés-végrehajtási intézményrendszer között. A tartományi börtönökben a maximális büntetési időtartam két év, nincs igazi nevelési, szakképzési, vagy kezelési program, ezért a személyzettől sem várnak el magasabb képzettségi szintet. A szövetségi börtönökben a minimális büntetési idő 2 év felett van, ezért itt már találhatunk nevelési/kezelési törekvéseket. Specialisták alkalmazása mellett már megjelenik az igény a szakmai felsőfokú képzettséggel rendelkező dolgozók alkalmazására.

A fiatalkorúak intézeteiben rendkívül kedvező a fogvatartottak és a személyi állomány aránya (megközelítően 1:1), itt már tudatos nevelési, szakképzési és kezelési munka folyik. A személyzet tevékenysége új arculatot kap, bevezették az „ifjúsági munkás” (Youth Worker) beosztási kategóriát. A munkakörök ilyen új típusú kialakítása következtében rendkívül kis számú az adminisztratív állomány, a szó klasszikus értelmében vett biztonsági személyzet pedig egyáltalán nincs. Ez azt is jelenti, hogy a személyi állomány közel 80 %-a „nevelési” feladatokat lát el. Az intézet működése alapvetően a Youth Workerek munkájára épül.

Az „ifjúsági munkás” egyidejűleg az alábbi feladatokat látja el:

- Nevelő (Bizalmas társ és tanácsadó egyszemélyben, aki támogat és bátorít, irányt szab, valamint mozgósítja a fiatal bűnelkövető erőforrásait.);
- Tanár (Segítő, motiváló pedagógus, akinek személyiségépítő szerepe jelentős, aki meghatározza a célt, és közreműködik a program kialakításában és végrehajtásában.);

- Ellenőr (Határokat szab, megfigyel, előre lát, szervez, és ha szükséges, akkor büntet.);
- Biztonsági tiszt (Ellenőríz, gondoskodik, megőríz, betartatja a biztonsági rendszabályokat.);
- Csoportvezető (Tetterős, példakép, rugalmas, pontos, képes összpontosítani, tárgyilagos és céltudatos.);
- Büntető (Jellemformáló szerepe jelentős. Rendelkezik a szükséges élettapasztalattal, tárgyaló és közvetítő fél, aki értelmez. Tiszteséges, határozott és következetes.);
- Mintakép (Olyan vezető, aki tiszteletreméltó, könyörületes, és kapcsolataiban korrekt.);
- Szociális előadó (Jó kommunikációs- és kapcsolatteremtő képességgel rendelkező személy, aki egyszerre adminisztrátor és az intézet információs- és kapcsolatrendszerének kulcsa.). (Ruzsonyi, 2003)

Látható, hogy az elvárt tulajdonságok rendkívül szerteágazók, azonban ezek a szakemberek nem specialisták. Mellettük számos pszichológus, szociális munkás is komoly szerepet vállal, de ők a szűk szakmai munkájukat a tevékenységrendszerbe ágyazva, de elkülönülve végzik. A többiek a fiatalkorú fogvatartottak élettevékenységének valamennyi aspektusát személyes közreműködésükkel „fedik le”.

Kimondottan „ifjúsági munkás” képzés Kanadában sincs, de a büntetés-végrehajtási szakemberek – az USA gyakorlatához hasonlóan – eltérő képzési formák között emelhetik ismereteik aktuális szintjét.

Dolgozatunkban egy olyan szövetségi hatókörű szakképző intézményt említünk meg, amely speciálisan a fegyveres és rendvédelmi területek számára biztosítja a szakemberképzést. Az intézmény neve: **Kanadai Békefenntartó, Igazságügyi és Biztonsági Intézet** (The Canadian Institute for Peace, Justice and Security).

A büntetés-végrehajtási hallgatók értelemszerűen az igazságügyi részterülethez tartoznak. A képzés során a diákok az általános jellegű tantárgyakat közösen tanulják, majd szakterületi csoportokban dolgozzák fel a szakma-specifikus témaköröket.

A képzési szintek ebben az intézményben is eltérőek. Találunk szakérlettségit (Alapszintű rendőri tanulmányok, Alapszintű igazságügyi tanulmányok), illetve diplomát adó kurzusokat (Felsőbb szintű rendőri tanulmányok, Felsőbb szintű igazságügyi tanulmányok). Ezek a tanúsítványok, illetve diplomák azonban csak a fegyveres és rendvédelmi szervezeteknél érvényesek, a civil életben nem fogadják el azokat.

A magasabb, ténylegesen felsőoktatási szintű tanulmányok feltételeinek biztosítása érdekében az intézet együttműködik a Reginai Egyetem Bölcsészettudományi Karával (University of Regina, Faculty of Arts). A büntetés-végrehajtási szakemberek ehhez a képzési formához is csatlakozhatnak, azonban itt külön börtönügyi képzés már nincs, körükben leginkább a pszichológia, a szociológia és a tanári területek a legnépszerűbbek.

Japán

Japánban kiemelkedően sokrétű a büntetés-végrehajtási szakemberek képzésének rendszere. A központi tematikával rendelkező regionális és intézeti alapképzések és to-

vábtképzések mellett ebben az országban külön főiskola és egyetem is áll a börtönügyi dolgozók rendelkezésére. Az itt szerzett diplomák egyenértékűek a civil szféra dokumentumaival.

Központi Rendőrtiszti Főiskola (Central Police College)

Ezen a képzőhelyen 1957-ben alakították ki a most is működő 4 éves oktatási formát, tehát ekkorra datálódik a tényleges főiskolai képzés kezdete. A főiskolán először két tanszéken, a Rendőri irányítási (Police Administration) és a Bűnügyi nyomozó (Criminal Investigation) szakon kezdték meg az oktatást. Később – több új tanszékkel együtt – hozták létre a Bűnmegelőzési és Büntetés-végrehajtási (Crime Prevention and Corrections) tanszéket.

A képzés több vonatkozásban hasonlít a mi Rendőrtiszti Főiskolánkon folyó oktatásra. Az iskola zártpályás, tehát csak a testületnél dolgozó és intézeti gyakorlattal rendelkezők felvételizhetnek. A diákok közösen hallgatják a tantárgyak egy jelentős részét. A szaktanszékeken történik a szakma-specifikus ismeretek átadása. Az intézeti gyakorlatra itt is nagy súlyt fektetnek.

Központi Rendőrtiszti Egyetem (Central Police University)

Ez az egyetem nyújtja Japánban a legmagasabb szintű szakmai képzést a büntetés-végrehajtási alkalmazottak részére. Az iskola a Belügyminisztérium fennhatósága alatt, az Oktatási Minisztérium szakmai ellenőrzése mellett működik. A képzés két alapvető célt szolgál: az egyetemi szintű képzést és a vezetői káderutánpótlás biztosítását. A valóságban ez utóbbi területre helyezik a nagyobb hangsúlyt. A főiskolai ismeretek bővítése mellett a lényeg a vezetési ismeretek átadása. A végzett hallgatók már bekerüléskor is valamilyen középvezetői beosztásban dolgoztak, de munkájukra a végzést követően magasabb szinten számít az adminisztráció.

A helyzet megértéséhez tudnunk kell, hogy Japánban a munkahely lényegesen többet jelent, mint szimpla pénzkereseti lehetőséget. Az alkalmazottaktól elvárják az élet-hosszig tartó elkötelezettséget, a cég, intézmény vagy vállalat céljaival történő feltétlen és teljes azonosulást. Ez az általános elv még inkább igaz a fegyveres és rendvédelmi szervezetek dolgozóira. A magánéletnek csak egy szűk területe maradhat meg a privát szférában, azonban az elfogadott – és elvárt – dolog, hogy például a költözések a munkaadó érdekében történjenek. Ez az oktatásokon és képzéseken való részvételre is igaz. A szigorú alkalmassági, majd felvételi vizsgát követően a dolgozóktól maximális erőfeszítést várnak el. A diploma kézhezvétele után döntenek csak el, hogy egy adott szakember hol kezdje meg új beosztásában a munkát. Ebbe a döntésbe az egyén semmilyen vonatkozásban sem szólhat bele, mégsem kell attól tartani, hogy pályaelhagyó lesz a frissen kiképzett szakember.

Japánban nemcsak a felsőfokú képzés rendszere teljesen kidolgozott, hanem a saját kutatói bázisuk megteremtését is egyetemi szinten oldják meg.

A **Ryukoku Egyetem** (Ryukoku University) az első olyan japán egyetem, amely a büntetés-végrehajtás számára képez kutatókat. A **Büntetés-végrehajtási és Rehabilitációs Kutató Központ** (Corrections and Rehabilitation Research Center) 1977-ben kezdte meg működését. Itt másoddiplomás képzés keretei között valósul meg a szakem-

berképzés. Az egyetem az elmúlt három évtizedben számos jól felkészített kutatót bocsátott ki.

Ausztrália

Ausztráliában a társadalom köztudottan támogatja a büntetés-végrehajtási szervezet munkáját. Az adóbevételekből bőven jut az intézményrendszer folyamatos újítására és bővítésére, de a legkülönbözőbb kezelési eljárások alkalmazására is. Ez utóbbi pedig elképzelhetetlen a megfelelő szakembergárda kiképzése, illetve biztosítása nélkül.

A büntetés-végrehajtási szakemberek képzése az amerikai modellhez hasonlóan több szinten történik. Az egyes intézetek vagy a területi parancsnokságok által szervezett továbbképzések rendszere részletesen kidolgozott. Ennek keretén belül a bevezető képzést, illetve a folyamatos helyi, belső továbbképzéseket oldják meg.

A tényleges külsős képzés szemléltetéséhez a **Griffith Egyetemen** (Griffith University) kialakult képzési formákat mutatjuk be. Itt az oktatás három szinten valósul meg.

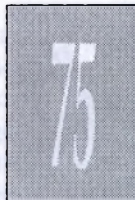
Az első – és legalacsonyabb – szint a *Középfokú képzés* (Graduate Certificate in Correctional Studies). Az egyetem Kriminológiai és Büntető-igazságszolgáltatási Intézete fogadja a büntetés-végrehajtási munka iránt érdeklődőket, illetve a testülethez frissen belépett szakembereket. A képzés során a büntető-igazságszolgáltatás legszélesebb spektrumát fedik le úgy, hogy közben a középfokú képzés igényeit és a speciális szakmai szükségleteket is mindvégig szem előtt tartják. A tanulmányok során hangsúlyos szerepet kap a büntetés-végrehajtás elmélete, a reszocializációval kapcsolatos ismeretek és a büntetés tana. A hallgatók önálló kutatói munkavégzése elvárás. Az oktatók személyre szabottan segítenek abban, hogy a tanulók képesek legyenek a korábbi szakmai ismereteiket és intézeti gyakorlatukat a tanultakkal összevetve kritikusan elemezni.

A képzés távoktatás jellegű. A diákoknak félévente két tanfolyamot kell elvégezniük. A képzés érdekessége, hogy a tanfolyamokat záró vizsgáknak már van kredit értéke, amit magasabb szintű szakirányú tanulmányok későbbi folytatása esetén elfogadnak, illetve beszámítanak az erre szakosodott egyetemnek.

A második szintet a *Büntetés-végrehajtási Középirányítói Diploma* (Diploma of Correctional Administration) megszerzése jelenti. Ez a végzettség az európai értelmezés szerint nem számít felsőfokú végzettségnek. Az ilyen dokumentum megszerzése különösen az intézeti beosztott-vezetőknek, intézeti szakterületi részlegvezetőknek és a társadalmi alapú végrehajtási formák középirányítóinak szükséges. Ez a diploma egyben belépőt is jelent a tényleges egyetemi tanulmányokhoz. Eredményes végzés után további szakosodásra van lehetőség bölcsész szakra, jogra, a társadalomtudományok és az üzleti tanulmányok területére.

A büntetés-végrehajtási középirányítói diploma megszerzése részben távoktatással, részben ösztövont órák keretében, valamint intézeti gyakorlat során valósul meg. Lehetőség van a korábban megszerzett kreditek beszámítására.

A képzés harmadik, és egyben legmagasabb szintje a *Vezetőképzés* (Advanced Diploma of Correctional Management). Az oktatás itt elsősorban e-learning módszerrel történik az Amerikai Büntetés-végrehajtási Képzési Intézet (U.S. National Institute of Cor-

rections) bevonásával. Az elméleti ismeretek elsajátítása mellett minden hallgatónak választania kell – a saját érdeklődésének és szakterületének leginkább megfelelő – kutatási területet is, amelyben egyetemi szakember irányításával kell önálló munkát végeznie. A diplomát szerzett szakemberek jellemzően intézetvezetői szinten, illetve az ellenőrzési rendszer vezetői beosztásaiban folytatják szakmai munkájukat.

Felhasznált irodalom

Eggleston, C – Gehring, T: Continuing Professional Development for Prison Educators. Előadás az EPEA X. Nemzetközi Konferenciáján (International Conference on Prison Education). Szófia, 2005. május 20.

Haládk, J.: Ismertető a Pozsonyi Rendőr Akadémiáról. Kézirat. Pozsony-Bratislava, 2006.

Ruzsonyi P.: A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés új irányzatai – nevelésméleti jegyzet. Büntetés-végrehajtási Szakkönyvtár 2003/2. BVOP, Budapest, 136 p.

Ruzsonyi P.: „Nemzetközi kitekintés: az európai börtönrendszerek reszocializációs, oktatási és képzési tevékenységének összehasonlító elemzése,„ című előadás a „Szocializáció és reszocializáció a börtönben” című konferencia plenáris ülésén. Budapest, 2006. november 17.

Vajda Zs.: Oktatási filozófiák és a jelenlegi felsőoktatási reformtervek. Szegedi Társadalomtudományi Szakkollégium, Szeged, 2006.

Vótk Gy.: Európai büntetés-végrehajtási jog. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2006. 392 p.